

BEŞİR'LE VALS

Orijinal Adı: *Vals Im Bashir*

Yönetmen: Ari Folman

Senaryo: Ari Folman

Seslendirenler: Ari Folman (*Kendisi*), Ron Ben-Yishai (*Kendisi*), Ronny Dayag (*Kendisi*), Dror Harazi (*Kendisi*), Yehezkel Lazarov (*Carmi Cna'an*)

Kurgu: Feller Nili

Müzik: Max Richter

Yapımcılar: Ari Folman, Serge Lalou, Gerhard Meixner, Yael Nahlieli, Roman Paul

İsrail-Almanya-Fransa-ABD/2008/İbranice-Almanca-İngilizce/90 dk./Mars Production (Tiglon)
<http://waltzwithbashir.com>

ULUSAL İLE KİŞİSEL ARASINDA: BEŞİR'LE VALS'İN SORUMLULUK PARADOKSU

Beşir'le Vals, İsrail ve Filistin tarihinde oldukça hassas ve Filistinliler için acısı baki bir konuyu ele alması itibarıyla çok farklı siyasi yorumlara ve okumalara açık bir film. Ülkemizde, İsrail'in Gazze'de uyguladığı akıl almaz katliam henüz tazeyken vizyona girmiş olması, filmin yapmaya çalıştıklarına ve yapabildiklerine ilişkin tüm bu tartışmaları daha da anlamlı ve gerekli kılıyor. Bu bağlamda filme getirilen iki önemli eleştiri var. Bunlardan ilki filmin katliamı *nasıl* anlattığına dair: Yönetmen Ari Folman kimi eleştirmenlerce İsrail'in resmi söyleminin bir parçası olan "Sabra ve Şatila katliamlarını Falanjistler gerçekleştirdi, bizim suçumuz buna istemedi göz yummuş olmakla sınırlıydı" iddiasını yeniden üretmekle, ve Filistinlileri ve onların öykülerini film boyunca görmezden gelmekle eleştiriliyor. Bu ilk eleştiriyle bağlantılı olarak da okunabilecek ikinci eleştiri ise filmin *neden* çekilmiş olduğuna dair: Folman, *Beşir'le Vals*'i katliamın bir parçası olmaktan dolayı duyduğu vicdanî sorumluluğu üstünden atmak için mi, yoksa bu sorumluluğu üstlenmek için mi yaptı? Bu soruyu özellikle gündeme getiren, Folman'ın Altın Küre'de ödül alırken o sırada Gazze'de gerçekleşmekte olan Sabra ve Şatila benzeri kıyıma ilişkin tek bir söz söylememiş olması. Bu iki önemli eleştiriye bir de filmin katliama (ve katliamın temsiline) 'seyirci' kalmaya/olmaya dair ne söylemekte olduğu meselesi ekleniyor ve film bo-

yunca Folman bir seyirci olarak kendi sorumluluğunun izini sürerken, bunun filmin izleyicilerine katliamla ilgili nasıl bir sorumluluk getiriyor olduğu sorusunu akıllara getiriyor ve sorgulatıyor.

Bu son soru aslında filme yöneltilen diğer iki eleştiriye daha derinlemesine incelemek için kilit önem taşıyor. Şüphesiz 'seyirci olma' durumu ve bunun getirdiği sorumluluk, seyircinin kimliği ve içinde bulunduğu tarihsel ve siyasi bağlamla alakalı, göreceli kavramlar. Aslında daha da ileri giderek filme ilişkin yapılacak tüm okumaların hedef seyirci kitlesinin 'kim'liğine bağlı olarak değişebileceği iddia edilebilir. Dolayısıyla bu kavramları açabilmek ve bunların filmin "nasıl" ve "neden"lerini, yani anlatısını ve amacını, daha derinlemesine inceleyebilmek ve anlamlandırabilmek için, öncelikle, Folman'ın bakış açısından asıl hedef "seyirci"nin İsraili Yahudiler olduğunu görmek ve buradan hareketle filmi, katliamın tarihsel arka planını, İsrail kamuoyunda o dönemki yankılarını ve İsraililere bugüne ilişkin neler söylüyor olabileceğini de göz önüne alarak değerlendirmek büyük önem taşıyor.

TARİHSEL ARKA PLAN VE FİLMİN SAVAŞ KARŞITLIĞI İDDIASI

Beşir'le Vals, 1982 Lübnan Savaşı'nın anlamsızlığını oldukça iyi işliyor.¹ Folman bunu büyük ölçüde İsrail askerlerinin bireysel tecrübelerine odaklanarak ve savaşılan "düşman"ı film boyunca muğlaklaştırarak, hatta görünmez kılarak, sağlıyor. Lübnan'da savaşırken

gördüğümüz 18-19 yaşlarındaki bu genç askerler film boyunca bir bilinmezlik içinde resmediliyorlar. Ne hangi amaçla, ne kime karşı, ne de nasıl savaşmaları gerektiğini bilmez bir haldeler. Dolayısıyla korkuyorlar, panikliyorlar ve kimi zaman bu panikleri masum insanlara zarar vermelerine yol açıyor. Bu anlamsızlık vurgusunu Folman'ın izin için eve döndüğünde çevresine yabancılaştığı sahneler daha da pekiştiriyor. Onlar Lübnan'da "ülkeleri için" savaş verirken, İsrail sokaklarında hayat her zaman olduğu gibi, onları ve yaşadıklarını umursamadan ve fedakârlıklarının bir parçası olmadan, akıp gidiyor.

Ancak tüm bunlara karşın filmi -yönetmenin kendisinin ileri sürdüğü gibi- genel anlamda savaş karşıtı bir film olarak okumak, ya da burada hedef kitlesi olduğunu varsaydığımız İsraili izleyiciye savaş karşıtı bir mesaj iletebileceğini düşünmek, o kadar da kolay değil. Bu, Lübnan Savaşı'nın, İsrail tarihindeki ve toplumsal belleğindeki istisnai yerinden kaynaklanıyor; zira bu savaş İsrail kamuoyunda o güne dek amaçları ve meşruiyeti geniş çaplı sorgulanmış ve bu şekilde ülkede mevcut bulunan, İsrail'in ancak ve ancak güvenliği için gerekli olduğu hallerde savaşa tutuşan bir devlet olduğu yönündeki fikir birliğine zarar vermiş olan, ilk ve en önemli savaş.² Dolayısıyla kamuoyunda zaten gayrimeşruluğuyla hatırlanan bu savaşa karşı durmak ve bu savaşın meşruiyetini sorgulamak aslında, özellikle de üzerinden bunca yıl geçtikten sonra, kendisi de bir İsraili olan yönetmen için o kadar da radikal ve savaş karşıtı bir adım değil. Folman'ın yine

izin kullandığı dönemde değindiği, ve çocukluğunda gerçekleşmiş olan 1973 Yom Kippur Savaşı'na yaklaşımı da bu gözlemi doğrular nitelikte: Folman, İsraililerin bir ölüm-kalım savaşı, dolayısıyla 'gerekli' olarak algıladığı bu savaşı hatırlarken ve o zaman sokakların nasıl boşaldığından bahsederken, bir yandan da bunu 1982 savaşıyla karşılaştırmak suretiyle dolaylı olarak ve belki de bilinçsizce *gerçekten gerekli* savaşları temize çıkarıyor ve olumluyor sanki.³ Bu noktada yönetmenin savaş karşıtlığı tutumunun Lübnan Savaşı'na mahsus olabileceği ve potansiyel tüm savaşları kapsamadığı şüphesine kapılıyoruz. Ancak bir savaşın, bir yıkımın *gerçekten gerekli* olduğuna kim neye göre karar verebilir? Böylesi bir istisna savaş karşıtlığının bir parçası olabilir mi? Hepsinden önemlisi Folman böylesi bir 'savaş karşıtı' yaklaşımı, İsrail'in kamuoyunun gerekliliğine ikna olduğu diğer savaşları/işgalleri/yıkımları bağlamında da muhafaza edebilir miydi? Tüm bu sorular kaçınılmaz olarak İsrail Yahudi toplumunun yüzde 92'since desteklenmiş olan son Gazze saldırısını⁴ ve Folman'ın saldırılar sürerken katılmış olduğu Altın Küre ödül töreninde bu meseleye değinmekten özenle kaçınmış olmasını getiriyor akıllara.

Bunun dışında, filmin gerek Lübnan Savaşı'na gerekse İsrail'in Sabra ve Şatila'daki sorumluluğuna getirmiş olduğu (öz)eleştiri de oldukça sınırlı. Folman, Lübnan Savaşı'nın genel bağlamına, sebeplerine ve amaçlarına filmde değinmiyor ve kendisinin ve arkadaşlarının ki-

şisel tecrübeleri üzerinden bir anlatımı tercih ediyor (bu anlatımın olumlu yanlarına aşağıda değineceğim). Buna karşın filmin resmi internet sitesinde yer alan, Güney Lübnan'ın işgaline ilişkin kısa ve genel özet, yönetmenin bu savaşa ilgili bakış açısını net bir şekilde yansıtır nitelikte. Bu açıklamada, işgalin İsrail kamuoyuna Filistinli militanlara yönelik olarak Filistin kuzeyini güvenlik altına almak için yapılan sınırlı bir operasyon olarak duyurulduğuna, ancak dönemin savunma bakanı Ariel Şaron'un kamuoyundan gizlediği "fantastik ve ultra-yaratıcı" asıl planının çok daha kapsamlı olduğuna değiniliyor: Falanjların lideri Beşir Cemayel'i Lübnan cumhurbaşkanı yapmak ve İsrail'in iflah olmaz düşmanı olarak algılanan Suriye'ye karşı askeri bir cephe oluşturmak. Bu açıklama tamamen yanlış olmamakla ve İsrail kamuoyunda yaygın kabul görmeye beraber, bu 'ultra-yaratıcı' planın sadece güvenlikle ilişkili "masum" sayılabilecek öğelerine değinmiş ve Filistin meselesiyle bağlantısını es geçerek Şaron'un işgaldeki "Büyük İsrail" ideolojisi çerçevesinde şekillenmiş yayılmacı amaçlarını ve Filistinlilere duyduğu kişisel kını gözardı etmiş olması açısından oldukça yanıltıcı.⁵

Bu yaklaşım, yönetmenin asıl meselesi olan Sabra ve Şatila Filistin mülteci kamplarında yaşanan katliamın da Lübnan Savaşı sırasında gerçekleştirilmiş olan korkunç, ancak Filistin meselesinin bütününden ve İsrail ile Filistinliler arasındaki mevcut "husumetten" bağımsız, münferit bir olay olarak ele alınmasına

yol açmış. Burada Folman'ın İsrail'in katliamdaki rolüne ilişkin siyasi bir sorgulamaya girişmediğini ve Falanjları *doğrudan* sorumlulukla, İsrail'i dikkatsizlik ve ihmalkârlık nedeniyle *dolaylı* sorumlulukla, Ariel Şaron'u ise konumu itibarıyla *kişisel* sorumlulukla itham etmiş olan (ve böylelikle belki de ülkede katliamla ilgili kolektif bir vicdan temizleme mekanizması işlevi görmüş olduğu iddia edilebilecek) Kahan Komisyonu Raporu çizgisini birer benimsediğini söyleyebiliriz.⁶ Carmi'nin Hollanda'daki bir buluşmalarında Folman'a "aslında katliama neden şaşırıkmı bilmiyorum; hepimiz Falanjların ne kadar acımasız olabileceklerini biliyorduk" şeklindeki açıklaması ve kanlı görüntüler eşliğinde Falanjların vahşetinden bahsetmesi, bu yaklaşımın belki de filmde en somut vücut bulduğu nokta. Buradaki temel sorunsu şu: Böylesi bir yaklaşım Falanjların gerek eğitimlerini, gerekse maaşlarını İsrail'den aldıklarını, büyük ölçüde İsrail kontrolü ve emri altında olduklarını ve burada saymaya yer bulamadığımız diğer pek çok sebepten İsrail'in katliamdaki sorumluluğunun aslında iddia edildiğinden çok daha doğrudan olduğunu görmezden geliyor.⁷

Özetle, film gerek katliamın siyasi sorumlularıyla gerekse Lübnan Savaşı'yla ilgili İsrail resmî tarihinin söylediğinden çok da farklı bir yaklaşım sunmuyor, geçmişle ve geçmişin temsiliyle ilgili siyasi bir sorgulamaya girişmiyor ve hiçbir kuruma ve kimseye karşı zaten bilinenin dışında yeni ve farklı suçlamalarda

bulunmuyor. Bu anlamda filmin politik olarak İsrail içinde mevcut bulunan Siyonist konsensusun çok da dışına çıkmadığı söylenebilir. Folman'ın Altyazı'da yayınlanmış olan söyleşisinde bunun "politik bir film" olmadığına dair açıklamasını da bu bağlamda okumak gerek belki de.⁸

BİR YÜZLEŞME ARACI OLARAK HOLOKOST

Gelelim Folman'ın bu filmi çekmekteki kişisel amacına. Yukarıda da anlatmaya çalıştığımız üzere Folman'ın derdi Sabra ve Şatila katliamında siyasilerin sorumluluklarıyla ilgili değil. Folman, belli ki Kahan Komisyonu Raporu'nun bu konuya açıklık getirdiği ve adil bir kararla İsrail'in katliamdaki *dolaylı* sorumluluğunu tescil ettiği görüşünde.⁹ Dolayısıyla her ne kadar Şaron'u ve daha muğlak bir şekilde (isimsiz, saniyelik görüntüler aracılığıyla), dönemin başbakanı Menachem Begin'i hedef tahtasına koysa da eleştirinin asıl hedefi film boyunca bir insan ve bir birey olarak kendisi. Folman'ın derdi katliamdaki bireysel sorumluluğunu bulmakta ve kabullenemediği için hafızasının karanlık köşelerine atmış olduğuna inandığı sorumluluklarıyla yüzleşmekte. Film boyunca Folman'ın kendisinin de içinde bulunduğu İsrail askerlerini olumlu ve olumsuz yönleriyle ve savaşın genel bağlamından bağımsız olarak, birer birey ve insan olarak yeniden kurmasının, kafalara kazınmış homojen kutsal asker mitini kırmanın yanı sıra, bu bireysel ve insani hesaplaşma için gerekli zemini hazırlama işlevini de gördüğü iddia edilebilir. Diğer bir deyişle, askerlerin insanî temsili, onların ordunun bilinçsiz birer emir eri olmaktan ziyade, savaşta olsalar da yaptıklarının ve yapacakla-

rının farkında ve sorumluluğunu her koşulda üstlenmekle yükümlü olan birer 'kişi' olduklarının da altını çiziyor denilebilir.

Aynı doğrultuda filmin dikkat çekici taraflarından biri de, yukarıda da belirttiğimiz üzere, savaşılan "düşman"ın somut bir kimliğe büründürülmeden, film boyunca muğlak, hatta neredeyse görünmez bırakılmış olması. Bu "yokluk" filmin mesajı açısından çok önemli, çünkü yönetmenin, İsraili izleyici gözünde Filistinlilere yönelik mevcut husumetli önyargıları pekiştirerek gerek savaşı gerekse katliamı anlaşılabilir, hatta meşru kılacak ve böylelikle hem kendisini hem de kendisiyle özdeşleşmesini umduğu izleyiciyi bireysel/insanî sorumluluklarından özgür kılacak her türlü etmeden kaçınmasına olanak sağlıyor.

Bu bağlamda Folman'ın, Holokost ve Varşova Gettosu ile Sabra ve Şatila katliamı arasında kendi izleyiciliği (bystander) üzerinden kurduğu ilişki de oldukça önemli. Folman, İsrail toplumsal belleğinin ve Yahudi kimliğinin ayrılmaz parçası olan ve özellikle 1961'den itibaren ülkenin güvenliğe ilişkin her türlü saldırgan politikasını meşrulaştırmanın temel siyasi aracı olagelmış olan bu travmayı filmde bir nevi tersinden kuruyor.¹⁰ Yönetmenin bu yeni kurgusunda, yakın zamana değin (özellikle de İsrail'in sağcı siyasi söyleminde) Filistinliler için yaygın ve araçsal olarak kullanılan Yahudi düşmanı Nazi benzetmesinin yerini, soykırıma uğrayan kurban Yahudi benzetmesi alıyor. Folman böylelikle bir yandan Holokost travmasını tüm İsraili Yahudilerin, yıllardır her fırsatta gayrimeşru ve gayriinsani kılınmış olan Filistinlilerin acılarıyla özdeşleşebilecekleri bir psikolojik alan yaratmak için kullanmış oluyor. Diğer yandan, Holokost ben-

zetmesi kendi bireysel sorumluluğunu araştırması, sorgulaması ve üstlenmesi için Folman'a toplumsal anlamda meşru bir zemin sağlıyor. Yönetmen genç bir İsrail askeri olarak katliamdaki kendi rolünü, isim vermese de Hannah Arendt'in "kötülüğün bayağılığı/sıradanlığı" kavramı çerçevesinde ve Yahudi soykırımına "seyirci" kalarak soykırımı mümkün kılmış Nazilerle ilişkilendirerek kuruyor. Bu açıdan bakıldığında resmî söylemin İsrail'in katliamda oynadığı rolün dolaylı olduğu iddiası önemini ve geçerliliğini, Folman'ın bireysel hesaplaşması bağlamında kaybediyor. Önemli olan onun bilinçli bir birey ve bir insan olarak sorgusuz sualsiz emirlere itaat etmiş ve bütünde

Falanjlara Filistinlilerin kıyımını gerçekleştirmelerinde yardımcı olmuş olması. Holokost benzetmesi bir anlamda katliamla ilgili doğrudan sorumluluk almasına ve diğer İsrailileri de kendi bireysel geçmişlerini ve sorumluluklarını sorgulamaya, üstlenmeye çağırmasına olanak tanıyor.

FOLMAN'IN PARADOKSU

Filmde Folman'ın danıştığı bir psikolog, yönetmenin kaybettiği hafızasının peşine düştüğü süreçle ilgili olarak sorduğu "peki ya kendimle ilgili öğrenmek istemediğim şeyler öğrenirsem?" sorusuna şöyle cevap veriyordu: "Hafızan seni korur; hatırlamak istemediğin şeyleri hatırlamazsın". Aslında bu ifade İsraililerin içinde bulunduğu kitlesel psikolojiyi de açıklar nitelikte; İsrail-Filistin çatışmasındaki yıllardan beri süregelen birincil ve yıkıcı sorumluluklarını -belki de yarı-bilinçli bir kararlanutmuş olan ve hatırlamaya gitgide daha da gönülsüzleşen bir toplum var karşımızda.

Dolayısıyla Folman'ın filmdeki bu bireysel/insani sorumluluk çağrısı İsrail-Filistin meselesinin günümüzdeki umutsuzluk verici durumu ve gittikçe daha da militaristleşen ve ulusal güvenlik adına türlü insan hakları ihlallerini ve savaş suçlarını kendi kendine meşrulaştıran İsrail toplumu çerçevesinde düşünüldüğünde oldukça önemli ve ihtiyaç duyulan bir adım. Filistin meselesinin olası çözümünün büyük ölçüde İsraili genç kuşakların elinde olduğunu kabul edersek bu adımın önemi daha da belirginleşiyor. Neticede, bugün Gazze'de Filistinlilere karşı "savaşan" ve savaşacak olan genç askerler Oslo Barış süreci yıllarında doğdular ve bu sürecin çıktığı, tüm barış hayallerinin yıkıldığı, şiddetin tırmandığı ve tüm

bunlardan tamamen (ve oldukça haksız bir şekilde) “şiddetten başka yol bilmeyen” Filistinlilerin sorumlu tutulduğu İkinci İntifada yıllarında siyasi bilinçlerini kazandılar. Dolayısıyla gerek bu çocuklara gerekse İsrail toplumunun geri kalanına ulaşmak ve yanlış giden şeylerde kendi bireysel ve siyasi sorumluluklarını kısmen de olsa sorgulayacakları ve Filistinli ‘öteki’yle özdeşleşebilecekleri bir süreç başlatabilmek çok önemli.

Beşir’le Vals’in içinde bulunduğu tuhaf paradoks da işte bu noktada başlıyor. Folman’ın, yukarıda eleştirmiş olduğumuz, savaşa ve katliama ilişkin siyasi duruşu (ya da duruşsuzluğu) yönetmenin, özellikle 2000’lerden bu yana İsrail’e yönelik Siyonist konsensus dışındaki her türlü alternatif eleştirinin savunmacı, duygusal bir yaklaşımla “radikal-solcu”, “Yahudi düşmanı” olarak etiketlenip gayri-meşrulaştırıldığı ve kulak arkası edildiği İsrail toplumuna, kendisi de gayri-meşrulaştırılmaktan kaçınarak ‘insani sorumluluk’ mesajını iletebilmesinin belki de tek yolu.

Kısaca, *Beşir’le Vals*, İsrail siyasi tarihine ilişkin resmi söylemin çok da dışında bir şey söylemiyor ve İsrail’i bir devlet, İsrailileri ise bu devletin vatandaşları olarak katliama ilişkin sorumluluklarının gerçek boyutlarıyla yüzleşmeye çağırıyor olmasına karşın -ki bunlar kesinlikle küçümsenemeyecek eksiklikler-, Holokost’u ters-ten kurması ve tüm İsraili Yahudi bireyleri bu ve diğer katliamdaki kendi bireysel ve insani sorumluluklarıyla yüzleşmeye yönelik çağrısı açısından oldukça önemli bir adım. Ancak sadece bir adım.

Filmin en çok eleştiri aldığı yanlardan birisi de Filistinlilere ve onların bakış açılarına neredeyse hiç yer vermiyor olması. Ama maalesef şöyle de bir gerçek var: İsraililerin Filistinlileri görebilmeleri için öncelikle kendilerini görmeye ihtiyaçları var. *Beşir’le Vals* İsraililer için kısmi de olsa böylesi bir ayna görevi görebilecek olması nedeniyle önemli bir film. Ancak film, bu konuda sınırlı bir (son) söz söylemenin ötesinde, çok daha geniş kapsamlı ve siyasi içerikli böyle bir toplumsal/kişisel sorgulama ve yüzleşme sürecinin bir parçası olma çabasında mı? Şimdilerde sorulması gerekli asıl soru belki de bu. Bu sorunun cevabı, Folman’ın filmi katliamla ilgili vicdani yükünü üstünden atmak mı, yoksa üstlenmek için mi çektiği sorusunu da aydınlatacak.

Zeynep Başer

zeynep.baser@gmail.com

notlar:

¹ İsrail’in 1982’de Lübnan’a yönelik başlattığı operasyon hiç şüphe yok ki bir ‘savaş’tan çok bir ‘işgal’dir. Ancak İsrail kamuoyunda (ve uluslararası çeşitli yayınlarda) bu operasyon ‘Lübnan Savaşı’ olarak geçer ve bu bağlamda değerlendirilir. Burada ve takip eden satırlarda ‘savaş’ sözcüğü İsrail kamuoyunun bakış açısını verebilmek adına kullanıldı.

² İsrail’de o güne dek ülkenin yapmış olduğu tüm savaşlar resmi söylem vesilesiyle kamuoyuna ülke güvenliğini sağlamak açısından kaçınılmaz (“ein breira”) ve elzem savaşlar olarak meşrulaştırılmış ve böylece kamuoyunda güvenliğe ilişkin bir konsensus sağlanmıştı. Güney Lübnan’ın işgali de İsrail kamuoyuna, yine böylesi bir çerçevede, bu bölgede konuşlu bulunan Filistin Kurtuluş Örgütü’nü (FKÖ) yenilgiye uğratmak ve ülkenin kuzeyini güvenlik altına almak için yapılan sınırlı bir operasyon olarak duyuruldu. Ancak temel amaçlara ulaşılmasına karşın savaşın kapsamının genişletilmesi, süresinin uzatılması ve İsraili can kayıplarındaki önemli artış, başlangıçta savaşı desteklemiş kamuoyunun giderek desteğinin azalmasına ve savaşın ülkenin güvenliğinden çok hükümetin siyasi emelleri doğrultusunda sürdürüldüğü görüşünü benimsemesine yol açtı.

³ 1973 Yom Kippur’unda Mısır ve Suriye ittifak kurarak İsrail’e karşı saldırıya geçtiler. Bundaki amaçları İsrail’i 1967’de işgal ettiği topraklardan (Sina Yarımadası ve Golan Tepeleri) çekilmesini sağlayacak siyasi bir süreç zorlamaktı ve savaşta yenilgiye uğradılarsa da bunda başarılı oldular. Ancak bu saldırı İsrail kamuoyunda Arapların İsrail’i ve Yahudileri ortadan kaldırmak için gerçekleştirmiş oldukları bir savaş olarak algılandı ve çok büyük bir panik ve korku yarattı.

⁴ “İsraili Yahudilerin yüzde 92’si sivil halkın acılarına ve altyapıda yol açılan hasara karşın hava kuvvetlerinin Gazze saldırısını meşru buluyor” (Jerusalem Post, 15 Ocak 2009).

⁵ Konuya yabancı olanlar için özetlemek gerekirse, Begin ve Şaron’un Güney Lübnan’ı işgal amacı en baştan itibaren güvenlik odaklı olmaktan çok siyasi ve ideolojik odaklıydı: Güney Lübnan’daki FKÖ varlığına son vererek bir yandan örgütün o dönem uluslararası alanda elde etmekte olduğu diplomatik başarıları son vermek, diğer yandan da işgal altındaki Batı Şeria ve Gazze’de hızlı bir yükselişte olan ve İsrail askerî yönetiminin giderek başa çıkmakta zorlandığı Filistin milliyetçiliğinin belini bükmek istiyorlardı. FKÖ’nün safdışı bırakılması, İsrail hükümetinin o dönem karşı karşıya kaldığı Filistin’e özerklik tanınması yolundaki uluslararası baskıları egale etmesinin ve yönetimin “Büyük İsrail” ideolojisi çerçevesinde işgal altındaki topraklardaki İsrail hakimiyetini kalıcı kılmasının temel aracı olarak görülmekteydi. Hatta Şaron’un Begin’den bile gizlediği asıl “fantastik” ve “ultra-yaratıcı” olarak ni-

telendirilmesi gerekli planı, Güney Lübnan’da meskun Filistinlilerin o güne dek güvenliklerini sağlamış olan FKÖ savaşçılarının yokluğunda güvenlik gerekçeleriyle bu toprakları terk ederek Ürdün’e göç etmelerini ve arzu ettikleri Filistin devletini burada kurmalarını sağlamaktı. Aslında Begin’in ama özellikle de Şaron’un Filistin meselesinde böylesi bir “çözüm” benimsemiş olmaları, bilgileri dahilinde olmuş olmasına karşın Sabra ve Şatila mülteci kamplarındaki katliama neden göz yumduklarını da açıklar nitelikte.

⁶ Kahan Komisyonu, katliamın İsrail’de duyulmasının ardından ülke kamuoyunun katliamın sorumlularının bulunması ve cezalandırılması yolundaki baskıları sonucu dönemin başbakanı Begin tarafından atandı. Komisyon bağımsız raporunu Şubat 1983’te kamuoyuna açıkladı; katliamın doğrudan sorumluluğunun İsrail’de değil, katliamı gerçekleştiren Lübnanlı Falanjistlerde olduğu, ancak İsrail’in de olaylarda, Falanjistlerin yapabilecekleri bilinmesine karşın gerekli önlemlerin alınmaması ve katliamın ilk belirtileri görülmesine karşın bunları engellemek ve durdurmak için gerekenin yapılmaması olunması nedeniyle *dolaylı* sorumluluğu bulunduğu sonucuna vardı. Kısaca, rapor İsrail’in katliamdaki payını dikkatsizlik ve ihmalkârlıkla sınırladı.

Bunlara ilaveten komisyon, dönemin savunma bakanı ve aynı zamanda Lübnan işgalinin mimarı olan Ariel Şaron’un da katliamda kişisel sorumluluğu olduğu sonucuna vardı ve hükümete Şaron’un savunma bakanlığından alınması tavsiyesinde bulundu. Şaron istifa etmeyi reddedip Begin de onu görevden almayı reddedince orta yol olarak Şaron’un hükümette boş bir bakanlığa atanması yoluna gidildi. Şaron buna rağmen siyasi hayatına devam etti ve 2000 seçimlerinde başbakan oldu. Geçmişe dönük bakıldığında bu tarih aynı zamanda İsrail toplumunun dönüşü olmaz bir şekilde sağ siyasete kayışının da miladı olarak görülebilir.

⁷ Aqbal Ahmed (1983) “The Public Relations of Ethnocide”, *Journal of Palestine Studies*, Cilt 12, Sayı 3, s: 33. Ahmed İsrail’in Falanjistlerle ilişkisine ilişkin bu detayların Kahan Komisyonunun kamuoyuna açıklanmayan gizli eklerinde belirtildiğinden bahseder.

⁸ Altyazı Aylık Sinema Dergisi, Sayı: 81, Şubat 2009, sf. 18-19.

⁹ Kahan Raporunun içeriğine, eksikliklerine ve yanlışlıklarına ilişkin kapsamlı bir eleştiri için bkz. Richard Falk (1983) “Banishing the Palestinian Ordeal”, *Merip Reports*, Sayı 115; ve Aqbal Ahmed (1983) “The Public Relations of Ethnocide”, *Journal of Palestine Studies*, Cilt 12, Sayı 3.

¹⁰ İsrail’de Yahudi soykırımının siyasi söylemin ve İsraili kimliğinin bir parçası haline gelmesi 1961 Eichmann yargılaması sonrasında gerçekleşti. Dönemin başbakanı David Ben-Gurion pek çok farklı kültürden ve milletten Yahudinin bir araya geldiği ülkede, Holokost’u ortak bir İsrail milli kimliği oluşturma projesinin bir aracı olarak kullanmaya başladı. Sonraki yıllarda bu travma giderek İsrail’in güvenlik politikalarını kamuoyunda meşrulaştırıcı söylemin ayrılmaz bir parçası oldu ve özellikle sağcı Likud partisinin iktidara gelmesiyle beraber FKÖ’yü Nazilerle, Yaser Arafat’ı ise Hitler’le özdeşleştiren bir dil kullanılmaya başlandı (Karin Fierke, 2007. *Critical Approaches to International Security*, Cambridge: Polity Press, s. 133). Bu tür benzetmeler çeşitli değişimlere uğramış olmakla beraber bugün de geçerliliğini ve meşrulaştırıcı gücünü sürdürmekte.